

6.95x2.95	1/2	עמוד 1	ישראל היום! - כותרת	03/04/2026	97403502-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

יציאת מצרים כאן ועכשיו: ללמוד מהסיפור ההיסטורי :

גרשון הכהן
יציאת מצרים כאן
ועכשיו: ללמוד
מהסיפור ההיסטורי
עמ' 19

25.63x30.17	2/2	19	עמוד	כותרת	03/04/2026	97403505-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

יציאת מצרים כאן ועכשיו: ללמוד מהסיפור ההיסטורי :

צ'רלטון הסטון כמשה בסרט "עשרת הדיברות" (1956)

הקבינט מארח
גרשון הכהן

יציאת מצרים כאן ועכשיו

לסיפור המקראי יש לא מעט מה לומר לנו על הקשיים, האתגרים והבחירות של דורנו, ובפרט הספקות והדילמות של המלחמה הנוכחית • מהקושי לצאת מאזור הנוחות, ועד השאלה "מה האסטרטגיה" • מהחשיבות של פעולה יזומה, ועד הנס שמגיע בעקבותיה

משה מבטא ספק רציונלי קלאסי: אם המצב נהיה רע, אולי היתה טעות להתחיל. זה קושי מוכר בהוצאת עם למלחמה, כאשר מתחיל להתברר המחיר וכשהמצב מתחיל להסתבך. וזו גם המידה המנהיגותית של דבקות במטרה

נת מאליה היתה איך לא חשבת שזה מה שיקרה? הרי צבא פרעה לא נוטרל במכת בכורות. את הצעקות אל משה לא ניתן אפילו לדמיין. בנוסח המקרא עולה הטענה המחוברת אל נקודת ההתייחסות של ההסתייגות מכל המאבק: "מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים. הלא זה הדבר אשר דיברנו אליך במצרים, חרל ממנו ונעבדה את מצרים, כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר". ברגע הקריטי הזה עולות מחדש הטענות שהיו בלתי פתורות כבר בנקודת ההתחלה.

על גודל המבוכה בשעה זו עמדו מפרשים רבים. הרמב"ן כתב: "כיתות כיתות נתפלגו בני ישראל על הים". קבוצה אחת קוראת להיכנע ולשוב מצריימה. קבוצה אחרת קוראת לצאת ולהילחם. קבוצה שלישית מציעה לקפוץ אל הים בהתאבדות המונית והקץ בוצה הרביעית מתמקדת בתפילה. משה בחוסר אונים צועק אל האלוהים ומקבל תשובה שנראית צינית "מה תצקע אלי" כאילו ברגע הבלתי אפשרי הזה אלוהים מיתמם ושואל "מה קורה, למה אתה צועק?"

רבי חיים בן עטר בפירושו "אור החיים", הטיל אור פרשני נועז על הקטע הזה. אלוהים למעשה אומר למשה, "תבין ברגע הזה, אני לא הכתובת לצעקות שלך". כאילו אלוהים מנוע מהתערבות מתוך מצב ניגוד עניינים, מידת הדין מעכבת אותו באמירה "מה אלה עובדי עבודה זרה, אף אלה עובדי עבודה זרה". במצב המסובך הזה על הים, אלוהים צריך סיבה בשביל להתערב לטובת ישראל ונגד המצרים. וכך אלוהים מייעץ למשה, שיקדימו וייכנסו אל הים בכוח האמונה וכך יגבר כוחה של מידת הרחמים להתגברות על מידת הדין ואלוהים יוכל לעשות להם נס. מכאן ברור שאלמלא הקדימו ונכנסו בני ישראל אל הים מכוח אמונתם לא היתה מתחוללת קריעת הים. כפי שהודגש היטב בתורת האר"י הקדוש, האל ברא את האדם כי הוא זקוק לו וליוזמת פעולתו. זו נקודת המוצא של המהפיכה הצינונית.

טמון כאן יסוד עמוק לדין אינסופי, דיון בממדיו של המעשה האסטרטגי הרבה יותר מאשר דיון תיאולוגי רתי. מבט אמוני תנ"כי יודע לכרוך את הסוגיות האלה לדין אחד. כאן יבחר כל אדם את ההתכוננות המתאימה לו. •

זה קושי מוכר ביותר בהוצאת עם למלחמה, כאשר מתחיל להתברר המחיר ובוודאי כשהמצב מתחיל להסתבך. הרי מלחמה על פי טבעה היא תופעה שיוצאת משליטה ותמיד מסתבכת בדרך. והעם מצפה לתוצאות מהירות בבקשת וודאות שהדרך נכונה.

התגובה של בני ישראל לבשורת המאבק שהביא משה היתה לגמרי אנושית. היה ברור להם שיציאה גלויה שלהם למאבק היא מסע אל הבלתי נודע. במצבים כאלה, גם בתנאי דיכוי, בני אדם נוטים להיצמד אל המצב המוכר. לכן אלוהים מנחה את משה לגשת ישירות אל פרעה, לעקוף למעשה את העם ולהתחיל לפעול מול מצרים בסדרת המכות.

המפרשים הוסיפו תוכנה נוספת לתיאור ההתמודדות של משה מול העם. נוסף על החרדה האנושית מול בשורה שכולה איודאות, היתה לבני ישראל תמיכה דתית לרחיית בשורת הגאולה. האמירה לאברהם בברית בין הבתרים שעברה מדור לדור, קבעה 400 שנות שעבוד. כולם ידעו כנראה את חישובי הקץ ל-400 שנה. משה הגיע עם בשורת הגאולה אחרי 210 שנים. סיבה ראויה לרחות אותו כמי בקש לקרב את הקץ, סוג של משיחי מסוכן והסר אחריות. למשה היה כנראה הסבר אבל קשה לפצח התנגדות טעונת חרדות כשהיא שורה עם תמיכה רתית. כך נדחתה גם בשורת הצינונות אצל החיידים בטענה שהיא מגיעה טרם זמנה.

כשההלך נקלע למבוי סתום

הרצל בספרו "מדינת היהודים" ראה לנגד עיניו יציאת מצרים מודרנית מנוהלת כמומחיות מדעית, אותה תיארו: "דרושים תנאים מדעיים, ברוח העת החדשה. לו מוטל עלינו היום לצאת ממצרים, לא כאבותינו התמימים היינו יוצאים, (שפתאום לא מצאו מים לעדה לשתות) בראשונה נחקור לדעת את מספר היוצאים וכוחם..."

מצוי כאן ביטוי לכמיהת האדם המודרני לתכנן מראש גם את הבלתי נודע. ככה מבקשים ממנהיגים לתכנן גם את המלחמה כפרויקט הנרסי המופעל על פי תכנון מוקפד בחתירה אל סיום מתוכנן מראש. במבט הזה משה בוודאי נכשל כשהגיע אל הים והמצרים רודפים מאחורי בני ישראל. השאלה הראשונה המובי

לבני ישראל היה ברור שיציאה גלויה למאבק היא מסע אל הלא נודע. גם בתנאי דיכוי, בני אדם נוטים להיצמד אל המוכר. לכן משה מונחה לגשת ישירות אל פרעה, ולעקוף למעשה את העם בפעולה מול מצרים

מצוקות המלחמה בשבועות האחרונים, סיפור יציאת מצרים מקבל עוד כמה ממדים אקטואליים. הסיפור המקראי בחסכנותו רחוק מלהיות שיר תהילה לרוח מאבק החירות של בני ישראל. להפך, הסיפור נותן ביטוי דווקא לקשיים ולתי לונות העם שבאופן אנושי חוסמים יציאה למרד.

כיצד מתחיל מרד?

כבר מראשית שליחותו, במעמד הסנה, הבין משה שלא בקלות יקשיבו בני ישראל לבשורת גאולה. הם היו שקועים במצוקות הקיום. גם אנחנו עסקנו החורף הזה, בשאלת הסיכוי להצלחת העם האיראני במאבק נגד המשטר. זו איננה שאלה שיש לה נקודת אחיזה לתח זית מקצועית מבוססת. גם המוסד וה-CIA לא ממש יכלו לדעת. זו תופעת רוח הנתונה להתהוות וביסודה היא בלתי נשלטת. הסיפור המקראי מציב כמה אבני דרך מכוונות, לבירור השאלה מהחשובות בתופעות האדם: כיצד מחוללים התקוממות ומרד עממי?

הקושי הראשון טמון די בהתחלה, בהכרה שכבר בצעד הראשון חייבת להיות מוכנות לשלם מחירים. בתוך כך טמון הגילוי שמול עוצמת ההתנגדות של המשטר מצב הדיכוי רק נהיה יותר גרוע. ככה קרה לאזרחים איראניים שנטבחו באכזריות, ככה קרה גם לבני ישראל במצרים, מאז הגיע משה עם רעיון "שלח את עמי", פרעה הקשה את גזרותיו. ללא מוכנות נחושה לשלם מחירים, המרד ניתן לדיכוי וזה במידה רבה היה מצב בני ישראל.

גם משה איבד ביטחון ופנה אל האלוהים בביקורת: "למה הרי עותה לעם הזה, למה זה שלחתיני?" זה הספק הרציונלי הקלאסי: אם המצב נהיה רע יותר אולי מלכתחילה היתה טעות להתחיל. חז"ל במדרש רבה התמקדו בתשובת האלוהים למשה: "אתה תראה את אשר אעשה לפרעה" והרחיבו את תשובת האלוהים: "את אשר אעשה לפרעה תראה, את אשר אעשה למלכי כנען לא תראה, כי הרהרת אחר מידותיי". בצעד נועז, חז"ל הרשו לעצמם לספר שכבר כאן התחיל החשבון של אלוהים עם משה למניעת הגעתו לארץ ישראל. הם ביקשו ללמד על המידה העליונה של ביטחון ודבקות במטרה לה נדרש מנהיג כאשר המהלך שהוא מוביל נקלע לקשיים.